

RECENSIONS

Emili BOIX-FUSTER. *Civisme contra cinisme. Llengües per viure i conviure*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Benestar Social i Família. 2012. 212 p. ISBN 978-84-393-8856-2

Sílvia Romero Galera*

L'interès pel futur i pels usos del català és tan important i recurrent com necessari resulta intervenir-hi amb estratègies renovades. *Civisme contra cinisme. Llengües per viure i conviure*, l'obra del professor Emili Boix-Fuster guardonada amb el 29è premi Serra i Moret d'assaig (2010), desplega el convenciment de l'autor que les llengües són un bon recurs per aconseguir un món millor: "La justícia a través de les llengües i sobre les llengües és una part de l'aspiració i la lluita per un món menys pur i dur, més amable". L'autor proposa un (nou) civisme lingüístic, que entronca amb el concepte de ciutadania de Serra i Moret per a l'exercici de la qual ens hem d'educar.

Els deu capítols en què s'estructura el volum estan encapçalats per onze cartes adreçades a diferents perfils d'habitants actuals dels països de parla catalana, majoritàriament dones joves. Aquest recurs didàctic permet a l'autor fotografiar fidelment actituds lingüístiques quotidianes de la complexa comunitat lingüística catalana actual: les joves arquitectes ("sempre hi ha alguna cosa més important que la qualitat lingüística"), mestra, professora d'alemany, estudiant d'anglès, immigrant boliviana ("el català, llengua del passat?"); com també el sirí nouvingut, el castellanoparlant que se sent lingüísticament discriminat o el jove comercial.

Aquests encapçalaments epistolars, que introdueixen l'anàlisi i la reflexió de cadascun dels capítols, són recursos simètrics a les propostes pràctiques per incidir en la nostra realitat sociolingüística que clouen cada apartat. Aquestes propostes són elements que ajuden el lector a relacionar situacions i a enfilejar arguments, en definitiva, a activar-ne el civisme lingüístic. El plantejament divulgatiu i operatiu que veiem en les cartes i en les propostes té com a corol·lari el Decàleg de civisme lingüístic que s'incorpora a les conclusions.

Al primer capítol, Boix-Fuster es pregunta si és possible un civisme lingüístic. Partint de la reflexió sobre la crisi de la transmissió intergeneracional dels valors i de la cultura humanística, intenta escatir si la cultura heretada i, per tant, també la llengua i la seva qualitat interessin els joves catalans. Troba en el civisme, entès com a conjunt de principis ètics mínims i compartits per la majoria, una oportunitat viable per revertir la situació plantejada.

El capítol 2, sobre el tresor de la diversitat lingüística com a element de progrés de la humanitat, justifica el deure de reconèixer les cultures i les llengües per davant de les dinàmiques homogeneïtzadores dels mercats i de les actituds jerarquitzants i intolerants de molts parlants de llengües dominants. En aquest

* Sílvia Romero Galera, tècnic de normalització lingüística i consultora de la Universitat Oberta de Catalunya.

Citació recomanada: ROMERO GALERA, Sílvia. «Emili Boix-Fuster. *Civisme contra cinisme. Llengües per viure i conviure*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Benestar Social i Família. 2012. 212 pàg. ISBN 978-84-393-8856-2», *Revista de Llengua i Dret*, núm. 58, 2012, p. xx-xx.

sentit, presenta l'ecolingüisme, la ciutat –escenari privilegiat d'heterogeneïtat– i la tendència humana a protegir el que ens és familiar com a algunes de les oportunitats de què disposem per avançar en l'objectiu de reconeixement i posada en valor de la diversitat. En la reflexió concreta sobre la convivència entre el català i el castellà als països de parla catalana (capítol 3), l'autor insisteix en la vigència de la identificació diferència = dèficit, “la vella ideologia de l'homogeneïtat”.

L'anàlisi de les esclatxes que suposen les diversitats internes de la comunitat lingüística catalana centra el capítol 4. Boix-Fuster hi revisa la llista de 6 reptes de la nostra comunitat, proposats per Albert Branchadell: desintegració, divisió, dissolució, devaluació, desaparició i domini, als quals n'afegeix un de nou, la desmobilització (“Aquests països hauran de coordinar-se, podrien ser ‘una mata de jonc’ com escrivia el cronista Ramon Muntaner”).

Al capítol 5, l'autor busca justificar la bonesa de la política lingüística com a eina de transformació dels usos i de les mentalitats lingüístics, alhora que exhorta el catalanisme democràtic perquè sumi i eviti esdevenir excloent: “El catalanisme democràtic ha de còncau (acollir), més que no convex (confrontar, polaritzar)”. Concep la qualitat lingüística, socialment poc valorada, com una exigència democràtica. En aquest sentit, el llenguatge planer (*plainlanguage*), a més d'estalviar recursos, evita les desigualtats culturals i esdevé una eina de primer ordre per reforçar la participació i la democràcia. El llenguatge planer, com les bones pràctiques lingüístiques a les empreses i el respecte a la variació lingüística, són signes d'educació lingüística democràtica. Boix-Fuster utilitza aquests arguments per justificar la demanda d'un viratge de la política lingüística a Catalunya des del plantejament ètnic actual fins a un plantejament basat en el civisme.

Les tries de llengua protagonitzen els capítols següents: el repàs a estratègies per superar la norma d'ús sociolingüístic imperant (capítol 6), el bilingüisme familiar als Països Catalans (capítol 7), la reflexió sobre els factors de subordinació lingüística que operen a través de l'estat, els mercats “que cada vegada més governen i dirigeixen les polítiques dels estats, també afavoreixen una màxima simplificació lingüística” o la globalització (capítol 8). Al capítol 9, glossa els avantatges de l'aprenentatge de llengües: “Com més llengües se saben, s'és més persona”.

Finalment, l'autor conclou que davant de la desconexió i la intolerància lingüístiques cal ser flexibles, assertius i “fins i tot saludablement humorístics. Falta aprendre una resiliència col·lectiva mitjançant un humor social”.

En conjunt, el lector trobarà en aquest volum una crida a la implicació activa per la llengua (i per les llengües): “El català sobreviu més que no pas viu, i no ens podem desentendre del seu destí, com faria un parlant d'una llengua segura”, acompanyada d'un desplegament de mitjans pragmàtics per comprendre la situació i incidir-hi, principalment a títol individual: “als catalanoparlants els cal la lleialtat i adhesió conscients a llur llengua”.

El civisme no és neutral, generalment actua a favor del grup dominant, de manera que tradicionalment s'oposa a pluralisme. Boix-Fuster planteja un nou civisme lingüístic per als territoris de parla catalana, basat en els actius que proporcionen la sociodemografia, el règim jurídic, la història, la cultura, etc. i que ens legitimen per viure en català. Obra de divulgació sociolingüística pràctica, abasteix el lector de recursos operatius que complementen l'anàlisi astuta i actual que porta a terme. Tot plegat amenitzat amb les pinzellades de l'ús afortunat de les parelles de mots a què ens té acostumats “triar no és traïr”, “els futurs del català: un estat de la qüestió i una qüestió d'estat”, “ni acatar ni atacar”, etc.